

TEATTERI 2000: MIELINKIELINLIEMI

Lastenteatterinäytelmän valosuunnittelu

Tampereen ammattikorkeakoulu

Viestinnän koulutusohjelman tutkintotyö

Valoilmaisun suuntautumisvaihtoehto

Kevät 2007

Antti Kurra

OPINNÄYTETIIVISTELMÄ

Osasto Viestintä	Erikoistumisala Valoilmaisu
Tekijä Antti Kurra	
Työn nimi Teatteri 2000: Mielinkielinliemi. Lastenteatterinäytelmän valosuunnittelu	
Lopputyön laji Mediateko	
Työn valmistumisaika 4.5.2007	Sivumäärä 42
Tiivistelmä <p>Tein tutkintotyönäni valosuunnittelun Teatteri 2000:n lastennäytelmään <i>Mielinkielinliemi</i>. Tutkintotyöni kirjallisessa osassa käyn läpi <i>Mielinkielinliemen</i> valosuunnitteluprosessia ja esittelen suunnittelusta johtamani valmiit valoratkaisut. Käytän työssäni osittain pohjana Eero Pölösen 2006 valmistuneessa tutkintotyössään <i>Valmistautunut mieli on valpas sattuman valolle!</i> esittämiä näkökulmia valosuunnitteluprosessin eri osa-alueista peilaten teorioita omiin kokemuksiini ja työvaiheisiini <i>Mielinkielinliemen</i> valosuunnittelussa. Suunnitelman toteuttamista käsittelevässä osiossa käyn läpi valotilanteet esittäen yleistilanteet ja valotekniset erikoisratkaisut kohtauksittain.</p>	
Aineisto kirjallisuus	
Asiasanat valosuunnittelu, teatterituotanto	
Säilytyspaikka TAMK / Taide ja viestintä	
Muita tietoja	

THESIS

SUMMARY

Department Media Production	Area of specialisation Lighting Design
Author Antti Kurra	
Title Teatteri 2000: Mielinkielinliemi (The Night of Wishes). Lighting design for a children's play	
Sort of Final Thesis (Written / Project / Portfolio) Project	
Date 4.5.2007	Number of pages 42
<p>Summary:</p> <p>My thesis consists of a project and a written part. As a project I created and executed a lighting design to the children's play <i>Mielinkielinliemi (The Night of Wishes)</i> for Teatteri 2000. In the written part of my thesis I go through the designing process. The basis of my study lies partly on the working process on Eero Pölonen's thesis <i>The prepared mind is vigilant to random light!</i> His theories are reflected to my own experiences of the designing process. Furthermore I examine the results of the final lighting design of the play by presenting the main lighting cues in the scenes and by going over a few technical lighting solutions in detail.</p>	
Material (e.g. audio / video tape, photographs, slides, paintings, statues...) Literature	
Key words lighting design, theatre production	
Filing Tampere Polytechnic, Art and Media	
Other information	

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	3
2. TEATTERI 2000	4
2.1 Taustaa	4
2.2 Teatteri 2000:n tuotannosta	5
3. MIELINKIELINLIEMI	7
3.1 Michael Ende ja Der Wunschpunch -kirja	7
3.2 Mielinkielinliemen juoni	8
3.3 Kohdeyleisö.....	9
3.4 Teatterisovitus.....	10
4. MIELINKIELINLIEMEN VALOSUUNNITTELU	12
4.1 Sananen teatterivalaisusta yleisesti	12
4.2 Valosuunnitteluprosessin rakenteesta.....	13
4.3 Mielinkielinliemen valosuunnitteluprosessi.....	14
4.3.1 Taustaa.....	14
4.3.2 Ideapalaverit ja ajatusvalo	15
4.3.3 Valoluonnokset ja kehitettävä valo	16
4.3.3 Harjoitukset ja valorakennus	17
4.3.4 Ensi-ilta ja valmis valo	19
4.4 Mielinkielinliemen valosuunnitelman toteutus	21
4.4.1 Ennakkosuunnittelu	21
4.4.2 Tilalliset lähtökohdat	22
4.4.3 Valokalusto.....	22
4.4.4 Valotekniset ratkaisut tilanteittain	24
4.4.4.1 Yleistilanteet.....	24
4.4.4.2 Valolliset erikoisratkaisut.....	31
5. LOPUKSI	36
LÄHTEET.....	38
KÄSITTEITÄ	39
LIITTEET	41
LIITE 1 Kanavakartta	41

KUVAT

Kuva 4.1	Takkapatsas	24
Kuva 4.2	Yksityiskohtia lavaste-elementeistä	24
Kuva 4.3	Velholinna: Pönttöpää ja Vampyyra	25
Kuva 4.4	Velholinna: Korppi ja kissa (kuva Petri Kivinen)	26
Kuvat 4.5 – 4.6	Tyyranna kertoo liemestä, Pelsepuupi kirjoittaa testamenttia	27
Kuva 4.7	Liemen taikavoima syttyy (kuva Petri Kivinen)	28
Kuva 4.8	Kalmantarha	29
Kuvat 4.9 - 4.10	Kirkontorni ja kyläprojisointi	29
Kuva 4.11	Valmiin liemen juonti	30
Kuva 4.12	Takka	31
Kuva 4.13	Takkatuli	31
Kuva 4.14	Laser	32
Kuva 4.15	Oven reikien ratkaisu	32
Kuvat 4.16- 4.17	Kissankamari valaistuna edestä ja sisältä	33
Kuva 4.18	Liemikulhon väri vaihtelua	34
Kuva 4.19	Liemikulhon tekniikkaa pöydän alla	35
Kuva 4.20	Mielinkielinliemi	35
Kuva 5.1	Eläimet pelastamassa maailmaa	37
Kuva 5.2	Palautetta Pelipuiston päiväkodilta	37

1. JOHDANTO

Tein valosuunnittelun Teatteri 2000:n lastennäytelmään Mielinkielinliemi vuodenvaihteessa 2006 - 2007. Tämä työ on tutkintotyöni kirjallinen osa, jossa käyn läpi Mielinkielinliemen valosuunnitteluprosessia ja esittelen suunnittelusta johtamani valmiit valoratkaisut. Käytän työssäni osittain pohjana Eero Pölösen 2006 valmistuneessa tutkintotyössään *Valmistautunut mieli on valpas sattuman valolle!* esittämiä näkökulmia valosuunnitteluprosessin eri osa-alueista peilaten teorioita omiin kokemuksiini ja työvaiheisiin Mielinkielinliemen valosuunnittelussa. Suunnitelman toteuttamista käsittelevässä luvussa käyn läpi valotilanteet esittäen yleistilanteet ja valotekniset erikoisratkaisut kohtausittain.

Valoa on hyödynnetty draamallisessa kerronnassa lähes yhtä pitkään kuin teatteri on ollut olemassa. Lastenteatterissa visuaalisuus ja juurikin esimerkiksi valolla toteutettu taianomaisuus korostuu ja tämän takia koenkin, että Mielinkielinliemen valosuunnittelu on ollut oppimiseni kannalta tärkeä ja antoisa etappi tielläni valosuunnittelijan ammattiin. Kulttuurielämykset ovat tärkeitä lasten kehitykselle, koska ne tarjoavat mahdollisuuden kokea uutta ja käsitellä vaikeita asioita taiteen keinoin. Olen iloinen, että olen omalta osaltani päässyt vaikuttamaan tällä kentällä ja toivon, että työstäni välittyy se kunnioitus, joka minulla on lastenkulttuuria kohtaan, niin sen kuluttajien kuin tekijöidenkin suhteen.

2. TEATTERI 2000

2.1 Taustaa

Lasten- ja nuortenteatteri Teatteri 2000 on vuonna 1985 perustettu ammattiteatteri. Ensimmäiset kymmenen vuotta teatteria ylläpiti Tampereen lasten- ja nuortenteatterisäätiö, jonka perustajina olivat Tampereen Teatteri, Tampereen Työväen Teatteri ja Tampereen Teatterikerho. Vuonna 1996 säätiö purettiin ja tilalle perustettiin Teatteri 2000:n kannatusyhdistys ry. Teatteri 2000:n hallituksen puheenjohtajana toimii tällä hetkellä tilaajapäällikkö Pekka Kivekäs ja teatterinjohtajana Jari Nieminen.

Teatteri 2000:lla ei ole uransa aikana ollut missään vaiheessa täysin omaa esitystilaa, joten historiaan mahtuu monta eri osoitetta. Teatteri perustettiin TTT:n Eino Salmelaisen näyttämölle, josta matka jatkui vuonna 1988 Tampereen Teatterin Frenckelliin. Vuodesta 1990 vuoteen 1999 suuret tuotannot toteutettiin Tampere-talon studiossa ja pientuotannot TT-Frenckellin neljännellä näyttämöllä. Vuonna 1999 Finnkinolta vapautui tilat entisestä elokuvateatteri Adamsista, jossa teatteri toimi vuoteen 2002 asti. Vuoden 2003 alusta Teatteri 2000 toimi TTT:n 271 -paikkaisella Eino Salmelaisen näyttämöllä ja syksyllä 2004 TTT:n kellariteatterissa. Tammikuussa 2005 Teatteri 2000 muutti nykyisiin tiloihinsa Finlaysonin Kuusvooninkiseen.¹

Teatteri 2000:n toiminta on suunnattu vauvoista yläasteikäisiin mutta se painottuu enimmäkseen tarha- ja ala-asteikäisille. Ensi-iltoja on vuodessa keskimäärin kolme ja esityksiä noin 200. Vuosittaiset katsojaluvut ovat vaihdelleet paikasta ja katsomon koosta riippuen 17 000 ja 25 000 välillä. Nykyisessä tilassa Finlaysonin Kuusvooninkisessä päästään noin 21 000 hengen vuosittaisiin kävijälukuihin.

Tällä hetkellä teatterin vakituiseen henkilökuntaan kuuluu kolme näyttelijää, kaksi lavastus- ja tarpeistohenkilöä, kolme toimistotyöntekijää sekä

¹ www.teatteri2000.fi

teatterinjohtaja. Lisäksi teatterissa käytetään vierailevia ohjaajia, näyttelijöitä, lavastajia, pukusuunnittelijoita sekä valo- ja äänisuunnittelijoita. Teatteri 2000 vuokraa tiloja myös vierailevien ryhmien käyttöön.

2.2 Teatteri 2000:n tuotannosta

Olen työskennellyt Teatteri 2000:ssa valo- ja ääniteknikkona vuoden 2005 alusta saakka. Tänä aikana ohjelmistossa on ollut viisi tuotantoa, joista isompia päänäytäntöjä olivat lastenmusikaali *ReeaRuu* (ohjaaja Jotaarkka Pennanen), satufarssi *Saapasjalkakissa* (Tiina Puumalainen) sekä *Pikkukarhun huimat seikkailut* (Tero Heinämäki). Pientuotannoissa pyörivät satuklassikko *Jaakko ja pavunvarsi* (Pirkko Uitto) sekä osittain nukketeatterina toteutettu lastenkirjadramatisointi *Rauhallinen Erkki* (Anne Välinoro & Jyrki Tamminen). Tällä hetkellä ohjelmistossa pyörii velhofantasia *Mielinkielinliemi* (Sarianne Paasonen) sekä Wilson Kirvan satuihin perustuva *Amaani-aasi ja muita afrikkalaisia tarinoita* (Pirkko Uitto).

Teatteri 2000:n ohjelmistolle on tyypillistä teatterin maanläheinen ja lempeä tyyli toteuttaa lastennäytelmiä. Tarinat ovat sydämellisiä ja opettavaisia, niissä on onnellinen loppu, eivätkä esitykset yleensä ole kovin teknispainotteisia, vaan ne perustuvat enemmänkin perinteiseen, lapsen omaa mielikuvitusta kunnioittavaan tarinankerrontaan.

Teatteri 2000 pyrkii tarjoamaan yleisölleen monipuolista ohjelmistoa, jossa on klassikoiden lisäksi tarjolla myös kantaesityksiä. Näytelmät sivuavat usein ajankohtaisia aiheita ja tapa käsitellä asioita vaihtelee virkistävästi näytelmästä toiseen. Esimerkiksi kepeä, humoristinen *Saapasjalkakissa*-satiiri käsitteli taidokkaan hienovaraisesti myös mm. lapsen masennusta, kun prinsessalta varastetaan nauru; *Pikkukarhun huimat seikkailut* antoi puheenvuoron viikonloppu- ja työmatkavanhemmille ja heidän lapsilleen samalla kun se ylisti lapsen leikkiä ja mielikuvituksen voimaa. Omaisen menettämisestä kertova, koskettava *ReeaRuu* taas käsitteli surua, yksinäisyyttä ja ystävyysden tärkeyttä rohkeasti, mutta samalla lohdullisesti sallien katsojan kokea niin

murhetta kuin ilontunteitakin. Teatteri 2000:n lasta kunnioittavien periaatteiden mukaisesti näytelmien kautta lapselle annetaan mahdollisuus kokea vahvoja ja aitoja tunteita turvallisessa ja lohdullisessa ympäristössä. Lapselle annetaan myös mahdollisuus keskustella näytelmästä henkilökunnan kanssa esityksen jälkeen jos siihen on tarvetta.

Ominaista Teatteri 2000 näytelmille on myös se, ettei niissä hienostella uusimmalla tekniikalla tai superkalliilla lavastuksilla ja puvustuksilla vaan asiat osataan toteuttaa kekseliäästi visuaalisesti hienoiksi ja hellyttäviksi kokonaisuuksiksi hieman pienemmälläkin taloudellisella panostuksella. Kuusvooninkisen intiimin pienellä esitystilalla on myös oma vaikutuksensa siihen, että lapset kokevat esitykset aitoina ja mukaansa tempaavina. Kotoisa tunnelma syntyy siitä, että lapset elävät mukana tapahtumissa, reagoiden, kommentoiden ja keskustellen roolihahmojen kanssa. Uskon, että suurin osa teatterin vakio asiakkaista tulee katsomoon yhä uudestaan niin teoksista kuin teatterin puitteistakin välittyvän nostalgisen ja maanläheisen tunnelman takia. Ja mikäpä olisikaan lapselle sen parempaa vaihtelua tietokonepelien ja pokemonien täyttämään digitaalihömppäympäristöön kuin perinteikkäitä hyviä arvoja kunnioittava, hienovaraisen opettavainen näytelmä, jonka fantasiamaailman voi parhaimmillaan viedä kotiin leikkeihin mukaan.

3. MIELINKIELINLIEMI

Teatteri 2000:n Mielinkielinliemi-näytelmä on huvittoman huumorin huurustama vauhdikkaasti vatkattu velhofantasia koko perheelle. Se on mukaansatempaava tarina hyvän ja pahan kisailusta, ystävydestä ja oikeasta arkipäivän sankaruudesta. Näytelmä perustuu Michael Enden samannimiseen kirjaan, jonka on suomentanut Marja Kyrö.¹

Näytelmän on dramatisoinut ja ohjannut Sarianne Paasonen, rooleissa esiintyvät Aapo Valinen (Pelsepuupi Pönttöpää), Eeva-Riitta Salo (Tyyranna Vampyrri), Jukka Saikkonen (Jaakoppi Korpinvarvas), Mari Pöllänen (Maurizio di Mauro alias Murri) ja Seppo Paajanen (Maledictus Liero / Pyhä Sylvesteri). Musiikista ja äänisuunnittelusta vastaa Eero Pekkonen, lavastuksen ja puvustuksen on toteuttanut Samuli Halla ja naamioinnin ja kampaukset Satu Andersson, valosuunnittelijana allekirjoittanut.

3.1 Michael Ende ja *Der Wunschkinder* -kirja

Michael Ende (12.11.1929 - 29.8.1995) oli saksalainen kirjailija ja antroposofi, jonka tuotannosta suurin osa on lasten- ja nuortenkirjoja. Ende on kirjoittanut myös paljon proosaa sekä näytelmiä. Ende valmistui Otto Falkenberg -teatterikoulusta, Münchenistä vuonna 1953 ja teki uraa myös mm. työskennellen teattereissa, elokuvakriitikkona ja näytelmäkirjailijana.

Enden ensimmäinen julkisuutta saanut teos oli käsikirjoitus *Jim Knopf und Lukas der Lokomotivführer* (1960), joka voitti arvostetun Hans Christian Andersenin kirjallisuuspalkinnon. Menestyksestään huolimatta teos sai monilta kriitikoilta huonoa palautetta sen todellisuudentajun puuttumisen takia. Seuraava, paremmin menestynyt romaani oli vuonna 1973 julkaistu *Momo*, joka on käännetty myös suomenkielelle. Varsinainen läpimurto oli kuitenkin vasta vuonna 1979 ilmestynyt *Tarina vailla loppua* (*Die*

¹ www.teatteri2000.fi

unendliche Geschichte), josta on tehty useita teatterisovituksia sekä paljon mainetta niittänyt ja jatko-osia poikinut elokuva, *The Neverending Story*.

Kaiken kaikkiaan Enden teoksia on käännetty yli 40 kielelle ja myyty yli 20 miljoonaa kappaletta. Suomenkielelle on käännetty kirjat *Momo*, *Tarina vailla loppua*, *Unienahmija*, *Ofelian varjoteatteri* sekä *Mielinkielinliemi*.¹

Der Wunschpunsch (suom. *Mielinkielinliemi*, WSOY 1991) on kirjoitettu alunperin vuonna 1989. Se on yksi Enden nuorille suunnatuista fantasiakirjoista. *Mielinkielinliemi* on Enden tuotannon loppupäästä ja se on hänen 15. romaaninsa. Kirja kuuluu Suomessa useiden peruskoulujen 4. – 6. –luokkalaisten kirjallisuudenlukuohjelmaan ja se on myös monien kirjastojen laatimilla kirjadiplomilistoilla. *Mielinkielinliemi*-kirja on säilyttänyt ajankohtaisuutensa mm. luonnonsuojelullisen näkökulmansa ansiosta.

3.2 Mielinkielinliemen juoni

Mielinkielinliemi-kirjan juoni kulkee uudenvuodenaattoillan viimeisten tuntien ajan maailman tuhoamis- ja pelastamisyritysten tunnelmissa. Kähmäneuvos Pelsepuupi Pönttöpää ja rahanoita Tyyranna Vampyrri ovat saaneet alakerran isännältä uhkauksen, jonka mukaan heidän pahuuskiintiönsä on vajavainen, ja mikäli he eivät saa tilannetta korjattua ennen puolta yötä, he joutuvat lunastamaan panttinsa ja vaihtamaan maanpäällisen elämänsä hornan liekkimereen. Noidat päättävät valmistaa ihmeliemen, jolla he pystyvät taikomaan maailmaan tarpeeksi pahuutta pelastuakseen omalta synkältä tuomioltaan. Liemellä on erikoisominaisuutena vastakohtavaikutus, eli kun loitsija toivoo maailmaan rauhaa ja kulauttaa taikaliemen kurkkuunsa syttyykin sota ja kun toivotaan terveyttä saadaan aikaan sairauksia jne.

Luonnon heikosta tilasta huolestuneina Eläinten Ylin Neuvosto on lähettänyt agenteja ympäri maailmaa tarkkailemaan epäilyttäviä

¹ http://fi.wikipedia.org/wiki/Michael_Ende

henkilöitä ja niin myös noidilla on riesanaan omat vakoojansa, Pelsepuupilla hyväuskoinen hölmö kollikissa Maurizio di Mauro ja Tyyrannalla ovelampi kokenut korppi Jaakoppi Korpinvarvas. Eläimet pääsevät perille velhojen pahoista aikeista ja yrittävät estää ne, mutta vastaavasti myös velhot ovat tietoisia lemmikkiensä todellisesta henkilöllisyydestä.

Eläimet teljetään kissan kammariin liemen keiton ajaksi, mutta heidän onnistuu paeta sieltä ulos kaupungille etsimään pelastusta. Koska liemi menettää vastakohtavaikutuksensa keskiyöllä, sankarit päättävät kiivetä kirkon kellotorniin apua etsimään. Tornissa he tapaavat Pyhän Sylvesterin, joka suostuu auttamaan eläimiä antamalla heille jääpalan, joka sisältää kirkonkellojen uudenvuodensoiton ensimmäisen sävelen. Pudottamalla jääpalan liemeen ennen puoltayötä, eläimet voivat noitien huomaamatta kumota vastakohtavaikutuksen jo ennen virallista vuodenvaihdetta. Näin tapahtuukin ja kun loitsujen aika koittaa, noidat huomaavat kauhukseen toiveiden toteutuvankin oikein päin eli hyvä ei muutukaan pahaksi vaan kaikki käy toteen niin kuin loitsussa lausutaan. Ennen kun noidat ehtivät korjata vahingon, kello lyö kaksitoista ja Hornanvirkamies Maledictus Liero saapuu noutamaan Pelsepuupin ja Tyyrannan tuomiolle. Eläimet riemuitsevat, maailma on taas hetkeksi pelastettu.

3.3 Kohdeyleisö

Mielinkielinliemi-kirja on suunnattu noin 10 – 15-vuotiaille koululaisille, mutta koska Teatteri 2000:n katsojakunta koostuu kaikenikäisistä lapsista, teatterinäytelmän kohdeyleisöä ovat pääasiassa lapset viidestä vuodesta eteenpäin.

Koska mielinkielinliemi-kirja kuuluu monen koulun opetusohjelmaan, koululaisryhmät olisivat otollinen kohdeyleisö teoksen tunnettuuden takia. Valitettavasti koululaisryhmien teatterikäynnit ovat kuitenkin vähentyneet lähes olemattomiin opetushallituksen antaman suosituksen myötä, jonka mukaan rahankerääminen oppilaiden vanhemmilta erilaisiin kulttuuritapahtumiin ei ole peruskoulujen maksuttomuuden perusteella

suositeltavaa.¹ Koululaisryhmien vähentyminen on näkynyt selvästi myös Mielinkielinliemen kävijämäärissä.

3.4 Teatterisovitus

Mielinkielinliemi-tarinaa ei siis alunperin ole tehty näyttämölle, vaan se on dramatisoitu fantasiakirjasta. Kun kirjasta tehdään teatteridramatisointi, on selvää, ettei kaikkea dialogia ja kaikkia tapahtumia voida sisällyttää sellaisenaan näytelmään. Se, mikä kantaa luettuna, ei välttämättä toimi näyttämöllä.

Kirjan rakenne onkin suurin syy miksi näytelmän dramatisoinnissa on nähtävissä tiettyjä ongelmia. Mielinkielinliemen ensimmäinen puoliaika kestää n. 50 minuuttia ja kaikki tapahtumat sijoittuvat yhteen tilaan. Sisältö on pitkälti läpipuhuttua henkilöhahmojen esittelyä ja taustojen selvittämistä, mikä saattaa puuduttaa pientä katsojaa, kun toiminnallinen materiaali jää niin vähäiseksi. Jälkimmäinen puoliaika taas risteilee tennisottelumaisesti vuoroin velholinnassa vuoroin kaupungilla kirkon tornissa, mikä toimii ehkä turhankin kontrastisena ensimmäiseen puoliaikaan nähden.

Rakenteesta johtuvien seikkojen lisäksi teatterisovitus poikkeaa kirjasta aika lailla myös kohdeyleisön takia. Kuten sanottu kirja on suunnattu vanhemmalle yleisölle, kuin mitä Teatteri 2000:n katsojakunta pääasiassa on. Kirjassa on paljon kohtia, joita ei selvästikään voi laittaa kokoperheen näytelmään, jonka suosituskäyrä on viidestä vuodesta eteenpäin. Kirjassa on mm. kohtaus, jossa noidat ovat jo tovin tehneet lientä ja uupuneet prosessissa niin, että joutuvat syömään piristäviä pillereitä. Tämän jälkeen keitossa seuraa vaihe, jossa noidat eivät saisi ajatella mitään, joten he ruiskuttavat erikoista ainetta suoniinsa ja nousevat hetkeksi tajunnan neljännelle tasolle. Kirjaversioiden lopussa, noitien juodessa lientä, he alkavat päihtyä suunnattomasti ja menettävät lopulta tajuntansa eli sammuvat.

¹ <http://www.teatteriliitto.fi/ajankohtaista.htm#Lastenteatteri>

On melko selvää, ettei tarinaa siis ole voitu tehdä sellaisenaan lastenteatteriesitykseksi, koska jotkut kohtaukset ovat melko rankkoja jopa yläasteikäisille, jos ne tulkitaan tietyllä tavalla. Vaikka kirjan kohtaukset on kirjoitettu hauskasti ja niin lapsenomaisesti, etteivät nuoret lukijat välttämättä osaa tulkita niitä inhorealistisia viitteitä, joita teksti sisältää, näiden asioiden vieminen lastenteatterin näyttämölle olisi todennäköisesti herättänyt melkoisen metelin niin vanhempien taholla kuin lehtiarvosteluissakin. Pienellä teatterilla ei yleensä ole varaa kohdistaa päätuotantoon vain yläasteikäisille, mistä syystä kirjan teksti ja tapahtumat on pyritty sovittamaan näyttämölle niin että ne soveltuvat sekä pienille että vähän isommille katsojille.

Visuaaliselta kannalta kirjan sovittaminen näytelmäksi tuo mukanaan omat ongelmansa. Ensimmäinen mielikuva luettuani kirjan oli, että siitä olisi varmasti helpompi tehdä elokuva kuin teatterinäytelmä, koska kirjassa on varsin paljon taikoja ja efektejä, joiden toteuttaminen näyttämöllä voi olla ongelmallista. Varsinkin pienen teatterin kalustolla ja budjetilla on mahdotonta toteuttaa efektejä yhtä moninaisina kuin kirjassa. Ongelmaksi tuntui muodostuvan myös toisen puoliajan kahdessa eri tilassa rinnakkain etenevä rakenne, mikä on haasteellista toteuttaa pienellä näyttämöllä, jossa periaatteessa yhden lavaste-elementin on kuvattava sekä sisä- että ulkotilaa. Lavastuksen, tarpeiston sekä valo- ja äänisuunnittelun pitäisi siis olla varsin kekseliästä, jotta saataisiin aikaan haluttu taianomainen maailma ja pystyttäisiin luomaan todentuntuinen illuusio eri tiloista. Esityksessä päädyttiinkin käyttämään myös taustaprojisoiteja efektien tukemiseksi. Projisoineilla luotiin erilaisten tunnelma- ja toimintaefektien lisäksi mm. ulkotilojen maisemallista kuvitusta. Lisäksi sillä pystyttiin tehostamaan ajan kulumisen esittämistä esityksessä.

4. MIELINKIELINLIEMEN VALOSUUNNITTELU

Valosuunnittelu on teatteriesityksen kokonaisuuden rakentamista ja pyrkimystä löytää yhteinen visuaalinen kieli työryhmässä (Pölönen 2006.)

Tässä luvussa käyn läpi hieman valosuunnittelun olemusta teatterissa yleisesti sekä kuvailen omaa työprosessiani Mielinkielinliemen valosuunnittelijana. Käytän prosessikuvauksessa pohjana Eero Pölösen (2006) esittämää mallinnusta valosuunnitteluprosessin hahmottamisesta sisällölliseen ja tekniseen suunnitteluun, painottaen kuitenkin teknisen toteuttamisen mallia, toisin sanoen esittelemällä ne konkreettiset ratkaisut, jotka Mielinkielinliemen valosuunnittelusta syntyi. Tarkastelen myös toimenkuvaani valosuunnittelijana suhteessa muuhun työryhmään eli käyn prosessikuvauksen yhteydessä läpi, minkä ammattiryhmien kanssa ja millä tavalla suunnitteluprosessin eri vaiheissa toimin.

4.1 Sananen teatterivalaisusta yleisesti

Muinaiset ulkoilmateatterit rakennettiin mukaillen auringon kiertokulkua taivaalla, jotta näyttelijöiden näkyvyys saataisiin mahdollisimman hyväksi. Siirryttäessä sisätiloihin alettiin ensin valaista kynttilöillä, kaasulla ja sittemmin sähköllä. Valonlähteitä ei toki sijoitettu alunperinkään sattumanvaraisesti vaan niiden paikat oli määritelty suunnitellusti. Valosuunnittelua on siis ollut jollain tasolla niin kauan kuin on tehty itse teatteriakin.

Valo teatterissa on usein tavalliselle katsojalle tietoisesti näkymätöntä ja olematonta osa-aluetta muiden visuaalisten elementtien kuten lavastuksen ja puvustuksen viedessä suuremman huomion. Valolla on kuitenkin suurempikin tarkoitus kun vain tuoda asiat näkyviin. Valo vaikuttaa katsojaan alitajuisesti ja emotionaalisesti, se rytmittää teosta ja sillä on myös kerronnallinen merkitys. Markku Uimonen kuvailee teatterivalon tehtäviä ja ominaisuuksia seuraavasti:

Valo teatterissa toimii elokuvan kuvaajan tavoin. Se määrittää näköalueen rajat, katseen suunnan, kuljettaa katsojan fokusta, luo komposition näyttämökuvasta, luo ilmapiirin ja merkitykset katsomon ja näyttämön välillä, ja ennen kaikkea, tekee jotain ihmeellistä taikaa esityksen ilmapiiriin. (Uimonen, 2000).

Valosuunnittelijana toiminen on matkustamista omien visioiden ja muun työryhmän asettamien vaateiden välisellä kentällä kohti yhteistä päämäärää, eli valmista esitystä. Tie ei suinkaan ole suora eikä mukavan alamäkiavoittainen vaan jokaisessa produktiossa on varmasti omat kuoppansa ja mutkansa. Valosuunnittelija ei saa ainoastaan olla itsepäinen omien ideoidensa läpihakkaaja, vaan hänen tulee hyväksyä olevansa osa suurempaa palettia, jonka kaikkien osasten yhteensulautuminen voi parhaimmillaan luoda ainutlaatuisen ja onnistuneen esityksen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita että suunnittelijan pitäisi olla valmis luopumaan omista ajatuksistaan heti jos joku sellaista vaatii, vaan hänen tulee pyrkiä olemaan joustava ja saada silti ajatuksensa näkyville muita kunnioittaen. Markku Uimosta (2000) lainaten: "ainoastaan persoonallisten osatekijöiden kautta syntyy kiinnostavia kokonaisuuksia".

4.2 Valosuunnitteluprosessin rakenteesta

Eero Pölönen (2006) jaottelee valosuunnittelijan suunnitteluprosessin kahteen osa-alueeseen; sisällölliseen ja tekniseen suunnitteluun. Kiteytettynä sisällöllinen valosuunnittelu on enemmän tai vähemmän suunnittelijan mielensisäistä ja verbaalista ideoimista tulevasta valollisesta dramaturgiasta ja estetiikasta, idean ja toteutuksen välisten rajoitteiden tiedostamista ja sitä seuraavaa uusien ideoiden etsimistä kun taas teknisen suunnittelun kautta valosuunnittelija konkretisoi esitykseen sisällöllisen suunnitelman eli valon idean. Hän määrittelee valon toimivuuden alkaen esityksen keskeisten kohtausten päävalon määrittämisestä, valodramaturgian rakenteen hahmottamiseen ja tähtää valon tekemiseen näkyväksi ainutkertaisessa teatteriesityksessä. Tekninen valosuunnittelu voidaan Pölösen mukaan jakaa vielä neljään osa-alueeseen: tehtävän määrittelyyn, käsitteelliseen suunnitteluun,

varsinaiseen suunnitteluun ja tekniseen toteuttamiseen. Käytännössä sisällöllinen ja tekninen valosuunnitteluprosessi kulkevat rinnakkain ja osittain päällekkäin eli samaan aikaan kun ideoita syntyy ja hahmotelma suunnitelmasta kehittyy, valoteknisiä ratkaisuja kokeillaan ja toteutetaan.

Seuraavassa on käyty läpi Mielinkielinliemen suunnitteluprosessia käytännössä alkuideoinnista lopulliseen suunnitelmaan ja sen toteutukseen.

4.3 Mielinkielinliemen valosuunnitteluprosessi

4.3.1 Taustaa

Olen toiminut suurimmassa osassa Teatteri 2000:n tuotantoja pääasiassa valo- ja äänitekniikkona sekä esitysten ajajana, en siis varsinaisesti valosuunnittelijana. Nyt minulle kuitenkin avautui mahdollisuus toteuttaa valosuunnittelu Mielinkielinliemeen joka oli kevätkauden 2007 päätuotanto.

Edellinen ja kohdallani ensimmäinen Teatteri 2000:ssa tekemäni valosuunnittelu oli ollut näytelmään *Rauhallinen Erkki*, jossa jouduin elämään samaan aikaan pyörivän päätuotannon, *Saapasjalkakissan* valokartan mukaan. Koska olin ainoa valotekniikan työntekijä teatterissa, minun tuli ottaa *Rauhallisen Erkin* suunnittelussa huomioon esitysten vaihtoajat, sillä esityksiä oli usein samoina päivinä ja vaihtojen tekoon suuntauksineen ei ollut paljoakaan aikaa. Vaihtoajat eivät esimerkiksi antaneet mahdollisuutta muuttaa heittimien paikkoja, mikä vähensi vaihtoehtoja ja rajoitti suunnittelua radikaalisti. Muutenkin kyseinen projekti oli täynnä valollisia kompromisseja ja alkuperäisideoiden toteuttaminen jäi vaillinaiseksi. Olin siis erittäin otettu ja kiitollinen kun teatterinjohtaja tarjosi minulle mahdollisuutta suunnitella *Mielinkielinliemen* valomaailman. Nyt sain mahdollisuuden luoda valot näytelmään alusta alkaen ja tyhjään tilaan, mikä tarjosi suunnittelulle paljon vapaammat ja rikkaammat lähtökohdat kuin mitä *Rauhallisen Erkin* kohdalla oli ollut.

4.3.2 Ideapalaverit ja ajatusvalo

Valosuunnitteluprosessin sisällöllinen suunnittelu voidaan jakaa kolmeen avaruuteen: idea-avaruuteen, rajoiteavaruuteen ja toteutusavaruuteen. Idea-avaruus on valosuunnittelijan synnyttämien ideoiden kenttä, ja se etenee syventyen ja muuttuen yhä spesifimmäksi, jolloin abstraktit valoideat saavat yhä konkreettisemmän muodon. (Pölönen 2006).

Mielinkielinliemen valosuunnittelutyö alkoi heti toimeksiannon saatua kun luin Mielinkielinliemi-kirjan. Tässä vaiheessa minulle alkoi muodostua ensimmäinen käsitys siitä, millaisena haluaisin esityksen yleisilmeen ja valollisen tunnelman nähdä, eli ns. ajatusvalo syttyi. Ensimmäiset visioni Mielinkielinliemen valaisusta olivat, että yleisvalo on niukkaa ja melkein päliioitellun jyrkkää ja kontrastista ja että ulkokuvat olisivat pikemminkin mustavalkoisia vastakohtana sisätiloissa tapahtuvien taikojen ynnä muiden efektien värikkäälle toteutukselle.

Ajatusvalo kuvaa valosuunnittelukohteen valon periaatteellisia ratkaisuja tai alkumielikuvaa valon tunnelmasta suunniteltavasta esityksestä. Ensimmäisenä mieleen tulevat ajatukset tai sanallisesti esitetyt päätoiminnot. (Pölönen 2006).

Lähes heti toimeksiannon jälkeen alkoivat tapaamiset ohjaajan kanssa. Kävimme hänen kanssaan läpi molempien tuntemuksia siitä, minkälaista tyyliä ja tunnelmaa lähtisimme esitykseen tavoittelemaan. Esittelin ensimmäisen valoluonnokseni, joka oli tässä vaiheessa vielä hyvin suurpiirteinen ja suuntaa-antava.

Valoluonnos edustaa ajatusvalosta johdettua valon ideaa esityksen kokonaisuudesta tai kohtauksesta. Nopeasti tuotettu luonnos nimetään valoluonnokseksi, joka usein edustaa abstraktia kuvaa valosta tai mahdollisesti vaikkapa yhtä valon suuntaa. (Pölönen 2006).

Ohjaajan kanssa käymäni ensikeskustelut olivat hedelmällisiä ja totesimme olevamme yhtä mieltä visuaalisen yleisilmeen suhteen eli siitä että tunnelma saisi jäädä melko synkäksi ottaen kuitenkin luonnollisesti huomioon se, että kohderyhmänä on niinkin pienet lapset kuin 5-vuotiaat. Tyyliä käytettäisiin hyväksi kauhukliseitä kuten jyrkkää alavaloa ja takavalon luomia silhuettoja. Esittelin tässä vaiheessa myös jo muutamia varhaisia ehdotuksia taikojen ja efektien mahdollisista toteutustavoista, jotka nekin saivat positiivisen vastaanoton. Kokonaisuudessaan sain ohjaajan kanssa käymästäni keskustelusta paljon itseluottamusta tehtävään niin välillämme vallitsevan sisällöllisen yhteisymmärryksen takia kuin myös siksi että onnistuin mielestäni ilmaisemaan omat ajatukseni ammattimaisesti ja esittämään visioni ymmärrettävän selkeästi. Ohjaaja myös ilmoitti pyrkivänsä antamaan minulle mahdollisimman vapaat kädet toteuttaa valosuunnitelma itsenäisesti, hänen itse puuttumatta liikaa yksityiskohtiin.

4.3.3 Valoluonnokset ja kehitettävä valo

Kehitettävä valo edustaa sitä luonnosta, jota lähdetään kehittelemään eteenpäin. Luonnos sisältää jo useita valoelementtejä ja valodramaturgia rakentuu yhteistyössä taiteellisen suunnitteluryhmän kanssa. (Pölönen 2006).

Ohjaajan lisäksi suunnitteluni alkuvaiheessa tärkeimpiä ammattiryhmiä, joiden kanssa olin tekemisissä olivat lavastaja ja tarpeistohenkilöt. Lavastajan kanssa käydyissä palavereissa alkoi tunnelmallisella tasolla olevat ideat muuttua pikkuhiljaa konkreettisemmiksi ja teknisemmiksi päämääriksi. Kävimme paljon keskustelua toistemme visualisointi- ja tunnelmakuvien pohjalta sekä sovimme yhteisistä tavoitteista teoksen visuaalisen maailman rakentamiseksi.

Kun lavastajalta alkoi hiljalleen syntyä luonnoskuvia lavaste-elementeistä ja niiden sijoittelusta näyttämölle piti minunkin alkaa sovittaa visioitani toteutettavaan muotoon. Koska lavasteissa oli melko paljon valoihin sidonnaisia ratkaisuja, oli erittäin tärkeää että olin alusta asti paljon tekemisissä lavastajan ja lavasteiden rakentajien kanssa. Monet valoratkaisut, kuten esimerkiksi liemimaljan toteutuksessa käytettävät

valoheittimet piti lyödä lukkoon jo melko varhaisessa vaiheessa, jotta lavastaja osasi huomioida tilantarpeeni piirtäessään esimerkiksi liemimaljan alle tulevaa pöytää. Lavasteluonnokset sisälsivät myös paljon yksityiskohtia, jotka oli tarkoitus tuoda esiin kohdevaloilla ja lavasteisiin upotetuilla valaisimilla. Idea-avaruus alkoi sulautua toteutusavaruuteen, eli omat henkilökohtaiset visioni alkoivat pikkuhiljaa saada konkreettisen muodon.

Toteutus-avaruus on se peili, johon valosuunnittelija heijastaa toteuttamiskelpoiset ideat ja etsii niille konkreettiset ja tekniset ratkaisumallit. Toteutusavaruus edustaa tekniseen valototeuttamiseen liittyviä ratkaisumahdollisuuksia ja malleja. Valoteknisiä elementtejä ratkaistaan usein samanaikaisesti idea-avaruuden kanssa. (Pölonen 2006).

4.3.3 Harjoitukset ja valorakennus

Konkreettisin osa koko valosuunnitteluprosessia tapahtuu näyttämöharjoituksissa, jolloin lavastus ja tarpeisto ovat pääpiirteittäin paikoillaan, näyttelijöiden teksti ja koreografia alkavat hahmottua ja esityksen dramaturgia hioutua kohdilleen. Tässä vaiheessa valosuunnittelija törmää viimeistään niihin rajoitteisiin, jotka toimivat kuilun (tai sillan) lailla alkuperäisidean ja lopullisen toteutuksen välillä. Harjoitusvaiheessa valosuunnittelija voi käytännössä mitata visioidensa toimivuuden ja tarvittaessa muuttaa suunnitelmaansa näytelmän tavoitteiden ja tarpeiden mukaiseksi. Harjoitusten aikana tehtävän sisällöllisen suunnittelun kanssa rinnakkain tapahtuu myös tekninen toteutus ja valojen rakennus eli tässä vaiheessa myös esim. tilalliset ynnä muut tekniset rajoitteet konkretisoituvat.

Rajoiteavaruus liittyy valosuunnittelutehtävän ja teatteriesityksen tuotantoprosessin jäsentämiseen. Suunnittelualueen jäsentämistä tapahtuu eritasoisena koko suunnitteluprosessin ajan, ja se suuntaa suunnitteluun liittyvien ajatusten kehittymistä. Valosuunnittelijalla on (näyttämöharjoituksiin perustuen) mahdollista tarkentaa ja

syventää suunnittelutehtävää tai jopa määrittellä valon tehtävä uudelleen. (Pölonen 2006).

Mielinkielinliemen näyttämöharjoitukset alkoivat noin kuukausi ennen ensi-iltaa. Harjoitusten alkaessa pidettiin palaveri jossa lavastuksen, puvustuksen, valo- ja äänisuunnittelun perusajatukset esitettiin näyttelijöille ja koko taiteellisen työryhmän yhteinen taival kohti ensi-iltaa ja esityksiä alkoi.

Valojen fyysinen rakennus alkoi samaan aikaan kuin näyttämöharjoitukset. Ihanteellisinta valosuunnittelijalle olisi tietenkin ollut että lavastus olisi ollut jo valmiina tilassa kun valoja aletaan tehdä, mutta näin ei ollut, vaan lavastuksen osia ja puvustusta odotettiin aina viimeisille päiville saakka, mikä lisäsi paineita valosuunnittelijan muutenkin hyvin kiireiseen aikatauluun.

Teatterin harjoitusaikataulu noudattaa yleistyneen tavan mukaan kaksiosaisen päivän mallia. Näyttelijöiden työpäivään kuului aamu- ja iltaharjoitukset, joihin luonnollisesti myös valosuunnittelijana osallistuin. Harjoitusten väliin jäivät tunnit olivat puolestaan sitä aikaa, jolloin minulla oli mahdollisuus konkreettisesti kokeilla ja toteuttaa valollisia ratkaisuja käytännössä, tosin ne tunnit tuli jakaa muun teknisen työryhmän kanssa, joilla oli sama tilanne.

Koska lavaste-elementit valmistuivat pikkuhiljaa, niitä jouduttiin usein asentamaan juuri näillä harjoitusten välisillä pienillä tauoilla. Tämä taas söi minulta paljon työaika, jonka olisin normaalisti käyttänyt valojen rakentamiseen, suuntaamiseen tai ohjelmointiin, mikä luonnollisesti vaatii esitystilaan täydellistä pimeyttä. Varsinaiset tekniikalle pyhitetyt päivät, ilman harjoituksia, ovat usein pienen teatterin lyhyellä tuotantoaikataululla miltei mahdottomia järjestää. Onneksi saimme kuitenkin parina päivänä tilan kokonaan käyttöömmä, mikä helpotti töitäni paljon. Vaikka aikataulujen yhteen sovittaminen väsyneenä ja stressaantuneena onkin välillä todella hankalaa ja usein mahdotontakin, pitää aina muistaa, että teos on koko työryhmän yhteinen, ja joustamattomuus näissä

kysymyksissä tarkoittaisi ainoastaan maton vetämistä omienkin jalkojensa alta.

Fyysisen rakennuksen ohella myös valotilanteiden lopullinen suunnittelu tapahtui näyttämöharjoitusten yhteydessä. Ensimmäisenä määrittelin kullekin kohtaukselle omat valolliset yleistilanteet, joita testasin ja muokkasin sitä mukaa kun näyttelijät harjoittelivat kohtauksia. Kun esityksen rakenne, koreografia ja lopullinen dramaturgia alkoi lähennellä valmista, hioin valodramaturgiaa luomalla tiivistyksiä ja efektejä draamallisesti olennaisiin kohtiin sekä ajoittamalla iskut ja siirtymät rytmillisesti toimiviksi.

Teatterivalaistuksen ydinkysymyksiä on dramaturgia, valon dramaturgia jonka jo Appia loi käsitteeksi yli sata vuotta sitten. Kyseessä ei ole tekstuaalinen dramaturgia, vaan tilan ja valon ja liikkeen ynnä muun tietous toisistaan. Valon muutokselle olisi hyvä aina löytää dramaturginen syy. (Uimonen 2000).

Lavaste-elementtien ja niiden yksityiskohtien valaisua toteutin ja testasin sitä mukaa kun lavasteita rakennettiin tilaan. Tekninen suunnittelu ja toteutus jatkui aina viimeisiin harjoituksiin asti eli viimeiset valoratkaisut löin lukkoon vasta ensi-iltaviikolla.

4.3.4 Ensi-ilta ja valmis valo

Lopullinen valoratkaisu edustaa lopullista valmista valoluonnosta, jossa kaikki valoelementit on lopullisesti määritelty ja ratkaistu. Lopullista valoratkaisua voidaan vielä mahdollisesti muuttaa viimeisissä näyttämöharjoituksissa, jos se koetaan yhteisesti tarpeelliseksi. (Pölonen 2006).

Viimeinen ja varsin joustamaton deadline valosuunnitelman valmistumiselle on ensi-ilta. Vaikka muutoksia suunnitelmaan ja lopullisiin ratkaisuihin tehdään usein viimemetreille saakka, melkeinpä siihen asti kunnes ensi-iltaesirippu aukeaa, valosuunnitelma tulee kuitenkin jollain tasolla lyödä lukkoon jo varhaisemmassa vaiheessa. Varsinkin tarkat,

valaisullisesti tärkeät asemoinnit ja valo- tai ääni-iskut, jotka vaikuttavat näyttelijöiden ja muiden esityksessä työskentelevien henkilöiden tekemisiin, tulee ehtiä harjoitella kunnolla ennen ensi-iltaa. Toki esitys tulee elämään ja muuttumaan hieman koko näytäntökauden ajan, mutta pääasiallisesti rakenteen ja erikoisratkaisujen on oltava valmiita hyvissä ajoin.

Normaalisti valosuunnittelija jättäisi teoksen ensi-illan jälkeen valoajajalle, jolloin suunnitteluprosessi luontaisesti loppuisi siihen, että suunnittelija luovuttaa luomuksensa teatterin käyttöön ja ajaja koulutetaan ajamaan suunnittelijan toteuttamat valot. Koska tässä tapauksessa toimin itse myös ajajana minulla oli mahdollisuus parannella esitystä vielä ensi-illan jälkeenkin, mikä oli mielestäni enemmänkin hyvä asia, koska kiireisen aikataulun vuoksi viimeinen harjoitusviikko kului lähinnä juurikin esityksen ajamisen harjoitteluun, eikä valoratkaisujen viimehetken hienosäätöjen tekemiseen siinä määrin kuin olisi ollut tarpeellista. Yleisön reaktioiden ja palautteen merkitystä ei myöskään voi väheksyä oman työnsä toimivuuden arvioinnissa, eli siitäkin syystä muutosten tekemisen mahdollisuus vielä ensi-illan jälkeen saattaa parantaa lopputulosta, koska vasta elävän yleisön kanssa voidaan testata ratkaisujen lopullinen toimivuus.

Kaikenlaisista jälkikäteen tehtävistä muutoksista on kuitenkin sovittava esimerkiksi näyttelijöiden kanssa, jotka tiedostavat lavalla olevan valon välillä hyvinkin voimakkaasti, ei pelkästään fyysisesti vaan myös siitä välittyvän tunnelman takia. Muutenkin jossain vaiheessa suunnittelija-ajajan on järkevää lopettaa esityksen parantelu, koska kun itse on nähnyt teoksen kymmeniä kertoja, silmät ja mieli väsyvät esitykselle, ja muutokset saattavat perustua vain vaihtelun kaipuuseen eivätkä ratkaisut ole välttämättä alkuperäisiä parempia. Pitää muistaa, että katsojalle kokemus on kuitenkin aina ainutkertainen.

4.4 Mielinkielinliemen valosuunnitelman toteutus

Teatterinäytelmän valaisuun ja valosuunnitelman lopulliseen muotoutumiseen vaikuttaa niin näytelmän dramaturgia, teksti ja estetiikka kuin myös käytettävissä olevat taloudelliset, tekniset ja tilalliset resurssit. Valosuunnittelijan oma sisällöllinen visio on sovitettava monen muun tahon näkemykseen, jotta osaset nivoutuvat yhteen taiteelliseksi kokonaisuudeksi, ja suunnitelma on myös pystyttävä toteuttamaan ottaen huomioon ne rajoittavat realiteetit, jotka esim. tila ja kalusto pitävät sisällään.

4.4.1 Ennakkosuunnittelu

Valosuunnitelman toteutus ja valojen rakentaminen tapahtuu usein kiireellä ja varsin myöhäisessä vaiheessa prosessia. Tämän takia on hyvä tehdä kunnolliset ennakkosuunnitelmat ennen kuin päästään rakennusvaiheeseen, jotta vältytään turhilta ja ylimääräisiltä vastoinkäymisiltä. Mielinkielinliemen valosuunnittelussa oma ennakkosuunnitteluni oli kuitenkin melko ilmavaa. Ajan käyttö perinpohjaisten ennakkosuunnitelmien kuten esim. teknisten piirustusten ja positiokarttojen laatimiseen etukäteen ei tuntunut niin tarpeelliselta, koska esitystila ja teatterin kalusto ja puitteet olivat minulle entuudestaan varsin tuttuja. Mikäli olisin tehnyt valosuunnittelua vieraaseen teatteriin olisin varmasti tehnyt ennakkosuunnitelmat paljon täsmällisemmiksi.

Lähinnä siis pidin mielessäni kirjaa käytetyistä heittimistä ja himmenninlinjoista sitä mukaa kun visiot esityksen valokartasta alkoivat hahmottua. Periaatteen tasolla olen sitä mieltä, ettei ole tarkoituksenmukaista lyödä kaikkia päätöksiä lukkoon liian aikaisin. Se että jättää tiettyä hengitysvaraä päätöksiinsä mahdollistaa kokeilun ja sattuman ottamisen osaksi luomisprosessia, eikä suunnittelija silloin tyydy robottimaisesti noudattamaan ennakkosuunnitteluvaiheessa tekemiään ratkaisuja.

Työryhmän tulisi aina tiedostaa, että on tärkeää hahmottaa mitä tahansa syntynyttä ideaa tai ongelmaa vaihtoehtoisilla tavoilla, järkevillä ja järjettömillä. Vaihtoehtoiset näkökulmat

luovat esitykseen sisällön ja vaikuttavat jokapäiväiseen toimintaamme. (Pölönen 2006).

4.4.2 Tilalliset lähtökohdat

Finlaysonin Kuusvooninkinen on tilana valon tekemiseen erittäin haastava. Näyttämö on kymmenisen metriä leveä kun taas syvyyttä on noin viisi metriä lavastuksesta riippuen. Toinen ongelma tilassa on valojen ripustaminen, koska tila on museoviraston suojelema eikä kattoon saa asentaa ripustuspisteitä niin, että valaisimet voitaisiin asentaa korkeammalle. Tilassa kulkee metalliset vaakapalkit noin neljän metrin korkeudessa lattiasta, joiden päälle trussilinja ja ripustusputket on nostettu. Tämä aiheuttaa ongelmia valolle, koska heittimet joudutaan asentamaan niin matalalle, etteivät kiilat ehdi kunnolla avautua eikä valonsuuntaa saa täsmälleen halutunlaiseksi.

Mielinkielinliemessä valaisua hankaloitti entisestään se että lavastaja oli piirtänyt kirkko- ja takkaelementit korkeammiksi kuin mitä trussilinja ja valoputket olivat, joten niitä oli mahdotonta saada valaistua luonnollisesti ylhäältä päin. Vaakapalkit myös katkaisevat näkyvyyden katsomosta näyttämön ylempään osaan. Näyttämön takaosa madaltuu noin kolmemetriseksi ja takimmaisten lavasteiden taakse jää vain kolmisen metriä tilaa. Takavalot oli ripustettava valaisintankoon kohtaan ennen tilan madaltumista, mikä hankaloittaa huomattavasti kolmiulotteisuuden eli syvyyden luomista näyttämökuvaan. Myös taustaprojisoinnit oli hankala saada toimimaan lyhyen etäisyyden takia.

4.4.3 Valokalusto

Teatteri 2000:n valokalusto koostuu pääasiassa perinteisistä teatterivalonheittimistä. Suurin osa kalustosta on parcan- ja fresnellityyppisiä valaisimia sekä vanhoja profiiliheittimiä¹. Teatterilla on myös kuusi hieman uudempaa profiiliheitintä ja kaksi toimivaa värinvaihtaja-fresnelliä, joilla monet esitykset on saatu heräämään henkiin. Teatterilla on myös paljon flood- ja pingspot-valaisimia sekä uudehko usvakone.

¹ Heittimistä, käsitteistä ja vieraskielisistä termeistä on selvennykset työn lopussa.

Kalusto on valoteholtaan melko pientä eikä sillä pärjäisi isossa teatteritilassa, jossa valaisimien ja kohteiden etäisyydet ovat suurempia. Mutta koska Kuusvooninkinen on esitystilana pienehkö ja intiimi, riittävät valotehot varsin hyvin tarpeisiin. Teatterilla on käytössään viisi himmennintä ja 42 himmenninkanavaa, mikä on määränä juuri ja juuri riittävä. Silti muutama himmenninlinja ja uusi heitin lisää ei olisi pahitteeksi.

Varsinaista modernimpaa tekniikkaa kuten liikkuvia valoja ym. teatterilla ei ole eikä teatterin valonohjausjärjestelmä niiden käyttöä kunnolla tukisikaan. Tosin useimmat teatterin produktiot, joihin olen osallistunut ja varsinkin esitysten estetiikka eivät ole varsinaisesti niitä vaatinutkaan, koska asiat on osattu tehdä kekseliään näyttävästi muillakin keinoilla. Mikäli jotain erikoisempaa on tarvittu, se on yleensä vuokrattu tai lainattu esityskauden ajaksi.

Itselleni aloittelevana valosuunnittelijana pidän helpompana hallita pienehköä valoarsenaalia ja perinteisiä heittämiä. Eikä pidä myöskään unohtaa kuinka opettavaista on kun joutuu karsimaan turhat ratkaisut pois ja keskittymään siihen, mikä oikeasti on esityksen kannalta tärkeää.

4.4.4 Valotekniset ratkaisut tilanteittain

4.4.4.1 Yleistilanteet

Mielinkielinliemen visuaalinen ilme on tunnelmaltaan synkähkö ja perustilanteiden valot ovat melko hämärät ja jännittävät. Halusin että yleisvalo koostuu mahdollisimman paljon näkyvillä olevista valonlähteistä, kuten sisustusvalaisimista sekä kohdevaloista lavasteisiin ja tarpeistoon. Yksi aikaisemmin lavastajan kanssa pohdiskelamani visio oli, että velholinnan sisätila saisi näyttää melkein jopa valaisinliikkeeltä lukuisine lamppuineen.

Kuva 4.1 Takkapatsas

Lopputulos ei tosin juurikaan vastannut tätä valaisinliikevisiota, lukuun ottamatta kahta pirullisen hahmon käsissään pitelemää cargoylevalaisinta. Pääsin kuitenkin hyödyntämään alkuperäistä ajatustani kohdevalovoittoisesta yleisvalosta, koska lavasteissa oli paljon yksityiskohtia valolla poimittavaksi, kuten esim. takan patsaat ja kallot, lasisia härveleitä täynnä olevat hyllyt sekä hyllyjen päällä lasipurkeissa olevat hypnotisoidut henkiolennot.

Kuva 4.2 Yksityiskohtia lavaste-elementeistä

1. Puoliaika

Ensimmäisellä puoliajalla kaikki tapahtumat sijoittuvat velholinnaan yhteen huoneeseen, joten jaoin valolliset perustilanteet kahteen peruselementtiin, eläinten ja noitien maailmaan.

Velholinna / noidat

Velholinnan yleisvalaistus on melko tavanomainen teatterivalotilanne, joka koostuu etu- ja takavaloista, joita on tukemassa sivujen värienvaihtajaheittimet. Velholinnan valaistukseen kuuluu myös yksityiskohdat lavastuksessa. Alunperin ideana oli jättää etuvalon määrää vieläkin himmeämmäksi, mutta korostaakseni noitien ja eläinten välisen maailman eroja päädyin nostamaan etuvalon intensiteettiä ihmishahmojen läsnä ollessa ja jättämään sen kokonaan pois eläinten kohtauksissa.

Kuva 4.3 *Velholinna: Pönttöpää ja Vampyrri*

Velholinna / eläimet

Eläinten kahdenkeskeisiin kohtauksiin velholinnassa loin hivenen kylmemmän ja hämärämmän tunnelman. Pois jättämäni etuvalot korvasin break-up-gobollisilla profiiliheittimillä. Heittimet olivat näyttämön etukulmissa ja antoivat epätasaista metsäisen jännittävää valoa näyttämölle ikään kuin valo olisi tullut puiden oksaston lävitse. Valotilanne oli noitien tilannetta himmeämpi, joten väri vaihtajakin nousivat suurempaan osaan antaen sinisillä efektisävyillään eläinten maailmalle kylmempää ilmettä. Muuten eläinten maailmassa olivat samat velholinnan detaljit valaistuina.

Kuva 4.4 Velholinna: Korppi ja kissa (kuva Petri Kivinen)

Tiivistykset ja efektit

Koska ensimmäisen puoliajan kohtaukset ovat todella pitkiä, käytin muutamassa kohdassa valollista tiivistystä tuodakseni kohtaukseen lisäjännitettä ja valollista dynamiikkaa. Yksi tällainen paikka on kun Tyyranna-noita nousee pöydälle seisomaan ja kertoo juonellisesti tärkeän selostuksen siitä, miten mielinlieni tulee toimimaan ja miten se pitää valmistaa. Tiivistys toimii hienosti, koska valomuutos ja äänitausta saa katsojien huomion kiinnittymään tekstiin, jonka seuraaminen on saattanut herpaantua pitkän kohtauksen aikana. Näin saatiin valolla tehostettua koko esityksen toimivuutta ohjaamalla katsojan korvat kuulemaan valomuutoksen kautta.

Muita valollisia muutoksia ensimmäisellä puoliajalla olivat efektit, kuten laser-peukalolla ampuminen, Tyyrannan saapuminen ja noitien raivokohtaukset. Näissä tilanteissa oli usein mukana videoprojisointi tukemassa toivottua taianomaista vaikutusta enkä halunnut lähteä valoilla kilpailemaan videomateriaalin kanssa, vaan enneminkin tiputin yleisvalon intensiteettiä tuodakseni videoita paremmin esille.

Kuvat 4.5 – 4.6 Tyyranna kertoo liemestä, Pelsepuupi kirjoittaa testamenttia

2. puoliaika

Toinen puoliaika vaihtelee pääosin kahden tilan, velholinnan ja kirkon välillä. Velholinnassa keitetään lientä samalla kun eläimet etsivät kirkolta pelastusta tulevalle katastrofille.

Velholinna / Liemen keitto

Liemen keiton keskeisin elementti oli liemimalja. Se onkin valollisesti efektiivisin osa toisella puoliajalla. Liemimaljan alapuolella olevat värvaihtajaheittimet mahdollistivat useita variaatioita liemen käyttäytymiselle. Toinen heitin valaisee noitien kasvoja jännittävästi alhaalta ja toinen on suunnattu suoraan ylöspäin piirtämään maljasta nousevaan savuun elävistä valopatsasta. Koska malja on kohtauksessa niin suuressa osassa, jätin valotilanteen muuten hyvin pimeäksi, jotta liemen efektiivisyys pääsisi oikeuksiinsa ja tilanne näyttäisi muutenkin vaikuttavalta.

Kuva 4.7 Liemen taikavoima syttyy (kuva Petri Kivinen)

Kalmantarha

Eläinten matka kirkolle kulkee pelottavan kalmantarhan lävitse.

Kalmantarhassa on vanhaa hautausmaata kuvaava taustaprojisointi sekä tuulesta ja epämääräisistä ulvonnoista koostuva äänimaisema. Valoilla loin todella niukan viileän, tunnelmaan sopivan kuvan, joka tukee projisoinnissa olevaa sävy maailmaa. Tein valoilla ainoastaan kylmän väripesun ja sinivihreän goboilla luodun ulkotilan tunnun. Mielestäni tilanne toimi näin niukkana hyvin. Ja koska eläimet eivät ole vielä päässeet kirkolle asti, piti tilan olla tarkoin rajattu, ettei katsojalle välity väärää kuvaa tapahtumapaikasta.

Kuva 4.8 Kalmantarha

Kirkko

Kirkon valaisussa on kylämaisemaa kuvaava projisointi taustana, joten maisemaa ei tarvinnut valollisesti kuvittaa. Käytinkin yleisvalossa kylmää sinistä sävyä tuomaan yöllistä talvista kuunvalon tuntua kuvaan. Kirkosta poimin rakenteita hieman arkkitehtuurivalaisumaisesti. Kun Pyhä Sylvesteri herää henkiin, ylhäältä nousee rakenteiden takaa lämmin takavallo, joka luo kuvaan hivenen enemmän taivaallista tuntua.

Kuvat 4.9 - 4.10 Kirkontorni ja kyläprojisointi

Velholinna / Liemen juonti

Viimeinen kohtaus alkaa kun noidat ovat saaneet liemen valmiiksi ja eläimet ovat palanneet matkaltaan ja ujuttaneet jääpalan liemeen. Kohtauksessa noidat laulavat loitsuten toiveitaan, eläimet jännittävät vieressä oman suunnitelmansa onnistumista ja taustalla pyörii projisointi. Kohtauksessa ollaan yleisvalollisesti velholinnan perustilanteessa, mutta koska kyseessä on draamallisesti näytelmän ratkaisukohta, kohtaukseen piti myös valollisesti saada eloa. Kalustoa ja himmenninlinjoja oli kuitenkin vähän, joten ratkaisu piti keksiä valmiista kattauksesta. Lopulta (ensi-illan jälkeen) päädyin käyttämään näyttämön sivuvaloina olevia värvaihtajaheittämiä. Ohjelmoin ne kulkemaan erisuuntaisesti neljän sävyn välillä, mikä tuo tilanteeseen toivotunlaista eloa ja tekee siihen enemmän musiikillisen vaikutelman.

Kuva 4.11 Valmiin liemen juonti

4.4.4.2 Valolliset erikoisratkaisut

Alettuani suunnitella Mielinkielinliemen valaistusta ja siinä käytettäviä efektejä, tiesin että se tulisi olemaan taustaprojisoiteineen melko teknisvoittoinen. Tälle vastapainoksi halusin myös sisällyttää suunnitelmaan muutamia todella perinteisiä ja yksinkertaisiakin ratkaisuja. Näitä edustavat takan nuotio ja oveen tulevat reiät kun Pönttöpää ampuu sitä peukalolaserillaan.

Takka

Takkatuli on tehty kahdella pienellä flood-valaisimella, tuulettimella ja muutamalla kankaan palalla. Takan pohja on lattiaa ylempänä, mikä mahdollisti tuulettimen ja toisen valaisimen sijoittelun tason alle. Takassa on pyöreähkössä muodostelmassa nuotiopuita, joiden alta tuuletin puhaltaa ylöspäin ja saa liekeiksi leikatut kankaanpalat lepattamaan tulen lailla. Toinen heitin valaisee kankaita alhaalta tuulettimen edestä oranssilla sävyllä antaen hiillosmaista hehkua nuotioon, kun taas toinen valaisin on puiden takana tehden liekkien kärkiin kirkasta tulen tuntua. Takaa tuleva valo saa lepattavien kankaiden kanssa aikaan todentuntuisen ja elävän vaikutelman oikeasta tulesta.

Kuva 4.12 Takka

Kuva 4.13 Takkatuli

Laser

Ensimmäisellä puoliajalla on kohtaaminen, jossa Pönttöpää ampuaa laserilla päin ovea, jonka takana koputtaa epätoivottu vierailija. Kohtauksen valotilanne on todella hämärä ja taustaprojisoinnissa sinkoilee lasersäteitä ympäri huonetta. Pönttöpää ammuskelee ovea eli ovelelle piti keksiä jokin vastareaktio ampumiseen. Lähdin kehittämään ampumareikiä, joista paistaisi päivänvalo lävitse. Koska velho ampuu kolme erillistä kertaa piti reiät saada esiin yksitellen. Päädyin ratkaisuun jossa ovesa on tukitut reiät ja niiden takana valonheitin. Kun ampuminen alkaa, näyttämömies laittaa heittimen päälle ja ottaa laukausten mukaan tulpat valon edestä pois. Vaikutusta tehostamaan porasimme vielä reikien yläpuolelle toiset reiät, joihin laitettiin perunajauhoa sisältävät pillit. Näin ennen laukausta puhallettu perunajauho leijuu vielä savunkaltaisesti ilmassa, antaen oven reiästä huoneeseen tulevalle valolle kauniin muodon.

Kuva 4.14 *Laser*

Kuva 4.15 *Oven reikien ratkaisu*

Kissankamari

Näytelmän toinen puoliaika alkaa kohtauksella, jossa eläimet ovat teljettynä takan yläpuolella olevaan kissankamariin. Kohtauksen valollinen erikoisuus perustuu kamarin läpinäkyvään etuseinään, joka näkyy muissa kohtauksissa tauluna. Tauluprintin materiaali on valoa läpäisevää kangasta, joka edestä päin valaistuna näyttää vain taululta, mutta toisella tavalla valaistuna mahdollistaa myös kankaan läpi katsomisen. Kissankamarin etukulmissa on kaksi heitintä suunnattuna ristiin siten, ettei kumpikaan osu itse kankaaseen. Kun taulun etuvalo otetaan pois ja kamarin valot nostetaan päälle, kangas katoaa välistä miltei kokonaan.

Kuvat 4.16- 4.17 Kissankamari valaistuna edestä ja sisältä

Liemikulho

Kuva 4.18 *Liemikulhon väri vaihtelua*

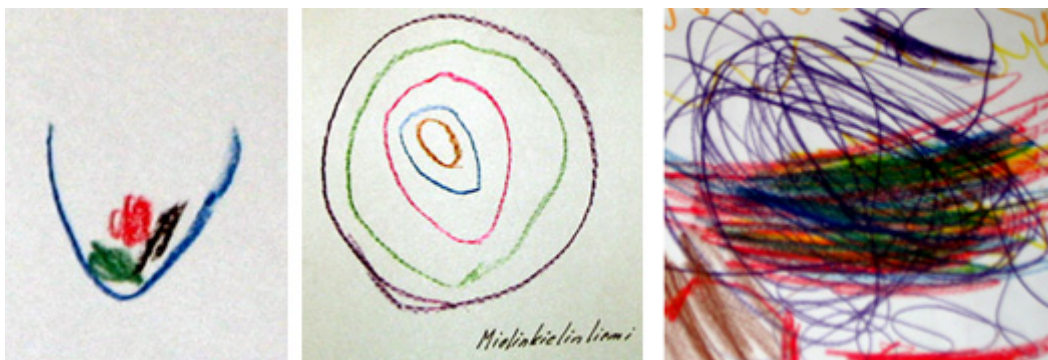
Mielinkielinliemi-kirjassa liemi vaihtelee väriä, villiintyy ja myllertää, eli se on juuri niin eläväinen, kuin miten tekstillä voidaan kuvailla ja mihin lukijan mielikuvitus riittää. Luettuani liemenvalmistuskohdauksen tiesin, että se tulisi olemaan tärkein yksityiskohta, johon valosuunnittelussa tulee panostaa erityisesti, mutta tiesin myös, että sen toteuttaminen tulisi olemaan visuaalisesti haastavaa. Liemellä on tärkeä tarinallinen merkitys ja lisäksi se on juuri niitä mielikuvitusta kirvoittavia herkkuja, joita lapset rakastavat, joten oli selvää että liemikulho piti saada valoilla mahdollisimman eläväiseksi.

Keksin käyttää kahta efektiivistä väri vaihtajaheitintä kulhon alta pöydän sisältä siten, että kulhon oikea pohja ja pöydän pinta sen alta oli sahattu pois. Näin saatiin aikaiseksi väriä vaihteleva voimakkaan tunnelmallinen alavalo, joka loi illuusion siitä että kulhossa todellakin kiehui ja riehui hieno taikaliemi. Kun vielä laitoin pöydän sisälle savukoneen lopputulos alkoi olla lähellä sitä, minkälaisena itsekkin oli liemen lukiessani "nähty". Väri vaihtajaheitimissä parasta oli niiden monipuolisuus. Heittimissä oli itsessään erilaisia efektejä kuten värikiekon pyöritys eri nopeuksilla, erilaisia strobotusnopeuksia sekä goboja. Kaikilla näillä ominaisuuksilla oli vahva rooli liemikulhon dramaturgian kehittyessä.

Ilmeisesti liemen visualisoiminen ja uskottavan illuusion luominen onnistui, sillä olen kuullut lasten pohtivan esityksen jälkeen, mitähän se liemi siellä kulhossa oikeasti oli, vaikka tosiasiasa illuusio toteutettiin puhtaasti valoeffekteillä. Kulhon vaikuttavasta efektistä kertovat myös lasten jälkikäteen piirtämät kuvat näytelmästä. Suurimmassa osassa piirustuksia liemikulho on esitetty keskeisenä elementtinä, värejä sykkivänä, maagisena ja elävänä.

Kuva 4.19 Liemikulhon tekniikkaa pöydän alla

Kuva 4.20 Mielikielinen liemi ¹

¹ Piirrokset Pelipuiston päiväkodin lapset

5. LOPUKSI

Oli sitten kyse teatterin tekemisestä tai vaikka musiikkiesityksen valaisusta, suunnittelussa tulee koko ajan muistaa, mitä ollaan tekemässä ja ennen kaikkea kenelle. Kuten lastenteatteria pitkään tehnyt näyttelijä Eeva-Riitta Salo toteaa, teatteri on taidemuodoista väkevin ja esitykseen eläytyvä lapsi voi joutua valtavaan tunnekuuhuun.¹

Koska Mielinkielinliemessä on kyse kokoperheen jännitysnäytelmästä, oli valosuunnittelussa tärkeää luoda tunnelmia, jotka eivät ole pienimmille liian pelottavia, mutta jotka olisivat kuitenkin tarpeeksi kiehtovia myös vanhemmille katsojille. Valosuunnittelijana pyrin välttämään täydellistä pimeyttä, koska monelle lapselle teatterikokemus on ensimmäinen, ja pelkkä teatteriin saapuminen saattaa olla jo itsessään hieman pelottava kokemus. Vanhemmat eivät välttämättä aina ymmärrä että lapsi, joka on kotona katsonut televisiosta paljon pelottavampiakin ohjelmia, on nyt katsomovalojen sammuttua sekä henkisesti että fyysisesti itse mukana esityksessä ja kokee asiat huomattavasti voimakkaammin kuin kotona. Tästä syystä pyrin jättämään jokaiseen tilanteeseen aina hieman valoa näkyville, vaikka pimeys olisikin ollut muuten perusteltua.

Tarinankertomisen ohella lastenteatterin tärkeä tehtävä on tarjota lapselle esteettinen kokemus, kun tarina rakentuu näyttämöllä kuvakieleksi. Lastenteatteri on parhaimmillaan koskettavaa ja pysäyttävää, täynnä leikkiä, elämyksiä ja yllätyksiä, niin tarinallisesti kuin visuaalisena ja taiteellisena kokemuksena.¹ Vaikka lastenteatterissa pyritään yhtäläillä valollisesti laadukkaisiin ja tasapainoisiin kuviin kuin aikuisillekin tehdyissä esityksissä, lastenteatteri oikeuttaa mielestäni käyttämään enemmän värikkäitä ja epärealistisia valotilanteita. Koska lapsilla on uskomattoman rikas mielikuvitus ja veitsenterävät aistit, jo pienellä värin vaihdolla voidaan saada lapsi kokemaan tilanne aivan toisenlaisena. Uskon että lapsen oma tarinan kuvittaminen alkaakin siitä, mihin lavastus, puvustus ja valot loppuvat. Näin ollen lapsille ei mielestäni tarvitse syöttää kaikkea

¹ <http://www.tampereenkirkkosanommat.fi/arkisto/Arkisto/200201/juttu4.htm>

valmiina vaan on hyvä luottaa siihen, että he jatkavat joka tapauksessa teoksen visualisointia ajatuksissaan niin esityksen aikana kuin jälkikäteen kotona leikkiessään.

Kuva 5.1 Eläimet pelastamassa maailmaa

Arvioidessani oman työni onnistumista tulee ottaa huomioon ensinnäkin yleisö, toiseksi teatteri ja siellä olevat työtoverit, ja kolmantena luonnollisesti myös lehdistökritiikki. Teatterilta saamani palaute on ollut alusta asti positiivista ja voin tulkita onnistuneeni työssäni hyvin, koska Mielinkielinliemen valosuunnittelu poiki suunnittelutyön myös tulevalle syksylle. Niin ikään valosuunnittelu sai positiivista palautetta myös lehtiarvosteluissa. Monissa kritiikeissä mainittiin erikseen valot ja visuaaliset efektit ja todettiin niiden tukevan tarinan kerrontaa, vaikka oman kokemukseni mukaan valosuunnittelu jää usein vähemmälle huomiolle

lehtiarvosteluissa.

Tärkein palaute työstäni on kuitenkin tullut suoraan yleisöstä. Mielestäni se mikä lopulta mittaa onnistumisen on lapset itse ja heidän reaktiot ja kommentit.

Kuva 5.2 Palautetta Pelipuiston päiväkodilta

Kun näytelmän jälkeen kuulen pienen katsojan ihmettelevän, "mitähän jännää tuonkin verhon takana on" ja toisen toteavan että "olipas se esitys jännittävä, muttei liian pelottava", voin todeta, että taika on purrut ja näytelmä ja oma osuuteni illuusion luomisessa onnistunut. Mikään ei ole palkitsevampaa kuin kuulla koko katsomon huokaavan yhtäaikaan ihastuksesta kun pinspotit iskevät peilipalloihin heijastaen kimaltelevan valolumisateen koko lavan ja yleisön ylle.

LÄHTEET

Airikka, Kirsi 2002. *Lastenteatteri rakentaa ihmisenä olemisen kivijalkaa*. Artikkel, Tampereen kirkkosanomien 1/2002. Saatavilla www-muodossa: <http://www.tampereenkirkkosanomien.fi/arkisto/Arkisto/200201/juttu4.htm> (Luettu 2.3.2006).

Pölonen, Eero 2006. *Valmistautunut mieli on valpas sattuman valolle!* Tampereen ammattikorkeakoulu. Viestinnän osaston tutkintotyö.

Uimonen, Markku 2000. *Professori Markku Uimosen virkaanastujaispuhe*. Artikkel, Teatterikorkeakoulu. Saatavilla www-muodossa: <http://www2.teak.fi/i ihmiset/uimonen/virkapuhe.htm> (Luettu 20.3.2006).

Sähköiset lähteet:

Teatteri 2000 <http://www.teatteri2000.fi>

Teatteriliitto <http://www.teatteriliitto.fi/ajankohtaista.htm#Lastenteatteri>

Wikipedia http://fi.wikipedia.org/wiki/Michael_End

Kuvalähteet:

Kuvat: Antti Kurra
Petri Kivinen (oikeudet Teatteri 2000)

Piirustukset: Pelipuiston päiväkodin lapset

KÄSITTEITÄ

Gobo on ohut, heijastettavan valon eteen asetettava metallinen tai lasinen rei'itetty levy, jolla luodaan kuvioita ja muotoja pintoihin.

Flood on valaisin, jossa on kuori, polttimo ja heijastin. Flood leviää ja on tarkoitettu lähinnä taustojen ja ramppien valaisuun.

Fresnell on teatteriheitin, joka on tarkoitettu lähinnä pesuihin ja katteisiin. Siinä on pehmeäreunainen, säädettävä kiila ja yleensä rajaimet, joilla kiilan muotoa voidaan säätää.

Liikkuvat valot ovat moottoroituja valaisimia, joista löytyy erilaisia kauko-ohjattavia ominaisuuksia kuten liike, himmennys, värinvaihto ja gobot. Liikkuvia valoja on kaksi päätyyppiä: moving headit eli sankiheittimet, joissa pää pyörii moottorin päässä ja skannerit eli peiliheittimet, joissa valo liikkuu peilejä ohjaamalla.

Par-heittimiä käytetään enimmäkseen estradivalaisussa. Parissa on kuori ja umpio. Umpiossa on itsessään lasi, poltin ja heijastin kun normaalisti teatteriheittimissä ne ovat kuoressa eli heittimessä. Par-heittimiä on lukuisia ja umpiot eroavat toisistaan wateissa, kannassa, värilämpötilassa ja avauskulmassa.

Pin Spotit ovat par-tyyppisiä kohdevaloheittimiä.

Profiiliheitin on kohdevalaisin, jossa on rajainveitset, säädettävä kiilan koko ja reunojen pehmeys sekä gobo-mahdollisuus. Profiiliheittimissä optikka on korkeatasoista, mikä mahdollistaa gobojen käytön.

Strobolla tarkoitetaan välkkyvää valoa, joka saadaan aikaan valonlähteen edessä olevalla sulkimella tai pyörivällä kiekolla jossa on reikiä.

Trussilinjalla tarkoitetaan alumiinikehikosta tehtyä rakennetta, johon heittimet ripustetaan.

Valo-ohjausjärjestelmät ovat tietokonepohjaisia ohjelmia, joilla voidaan ohjata valaisimien ja valon eri ominaisuuksia, kuten intensiteettiä, liikettä tai värejä. Teatterissa ja estradi-/live-valaisussa valoja ohjataan valopöydästä, johon heittimet on kytketty joko digitaalisesti tai analogisesti.

Väripesulla tarkoitetaan pinnan värjäämistä valolla käyttäen heittimessä filteriä eli värikalvoa.

LIITTEET

LIITE 1 Kanavakartta

S 1/2

CH	HEITIN	SÄVY	GOBO	SUUNTAUS	HUOM.
1	2x par 64	R 84 + silkki		kirkon alaosa porrastukset	silkin syyt vaakatasossa
2	2x par 64	R 355 + frost		takan edustan takavalo	
3	3x strand (sianpää)	sinivihreä	2x breakup 1x viiru	breakupit kirkon eteen ja viiru kesk. taakse	
4	2x par 64	R 355 frost		kirkon etuosan takis	
5	2x par 64	R 355 frost		keskiosan takis	
6	ETC profiili	lave	ei	taulun etuvalo	skarpina reunoista
7	vasen VV			perus	
8	2x par 64	R 84 + silkki		kirkon yläosa	silkin syyt pystyssä
9	par 56	frost		kirkon oikean porrastuksen yläosa, Korpin istuskelu -spot	toisesta porrastuksesta ylöspäin
10	cct fresu			oikean puolen etu-fill	
11	ETC profiili	lave	breakup	säleövet, pöytään	
12	ETC + strand - profiilit		breakup	ETC keskinäyttämölle, Strand oikealle	
13	ETC profiili	lave	breakup	takkaan + keskinäyttämöön	
14	ETC profiili		breakup	keskinäyttämölle	
15	3x par 56	frost		ovi + kirkon ovet	etuvaloa
16	6x par 56	frost		keskiosa, porras, kesk.taka	etuvaloa
17	5x par 56	frost		takan edusta, tuoli, ikkuna jne	etuvaloa
18	cct fresu			keskiosa etu-fill	
19	2x flood 150 w			pilarit ylös	
20	2x fresu			kissan kamari	rajataan pois maalauksesta
21	cct profiili			pöytään, alas	
22	3x strand (sianpää)		breakup	rajattuna hyllyihin	
23	1x fresu	R 335		keskitakaosa, pöytä	
24	8x spinspace			ötökät purkeissa	
25	katsomovalot				

S 2/2

26	flood 500 w			kirkon takavalo	
27	2x cct profiili	vihreä	iris	portaat alaosa, takan oik patsas	hypnoosivalo
28	1x fresu	R 335		rappujen taka-/sivuvvalo	
29	oik VV			perus	
30	1x fresu	kylmä		oik. reunan takavalo	
31	2x flood 150 w + cct profiili	lave		cct purnukoihin, kirkon alaosa	cct vain 1. puoliaika
32	2x gargoyle-lamput				
33	1x flood 150 w				hiillos
34	2x flood 150 w			kirkon porrastus / kallot	upotettu
35	EI KÄYTÖSSÄ				
36	2x pinspot	R 335 + frost		takan patsaat	upotettu
37	1x flood 150 w			nuotion liekki	
38	hehkuroikka			takan kallot	
39	1x cct fresu			vasemman puolen etu-fill	
40	1x fresu	R 84		ikkunan takavalo	
41	ETC profiili		breakup	keskinäyttämö takaosa	
61	Robe VV1				sävyt + sävyscroll-efekti
62	Robe VV1				sävyt + gobot
63	Robe VV1				strobot + lamp off
64	Robe VV1				intenseetti + frost intensitetti
76	Robe VV2				sävyt + sävyscroll-efekti
77	Robe VV2				sävyt + gobot
78	Robe VV2				strobot + lamp off
79	Robe VV2				intenseetti + frost intensitetti
80 + 81	värinvaihtaja sävyrollat				
82	hazer int				